

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เน้นการยึดถือปฏิบัติตามวิถีทางการดำเนินชีวิตตามพระบัญญัติของพระผู้เป็นเจ้าคืออัลลอฮ์และตามแนวทางของศาสดามุฮัมมัดอย่างเคร่งครัด (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535, หน้า 8) ผู้นับถือศาสนาอิสลามหรือมุสลิมจึงเป็นผู้ที่มีหลักคิดและการปฏิบัติตนบนพื้นฐานแห่งการศรัทธาที่แท้จริง การคิดการปฏิบัติหรือการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ต้องไม่ขัดกับหลักการศาสนา และในขณะเดียวกันจะต้องเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดวิถีชีวิตที่มีความศรัทธาต่อพระเจ้าให้มากที่สุด

ด้วยหลักการที่เคร่งครัดมีคุณลักษณะพิเศษดังกล่าว กลุ่มคนมุสลิมในจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ก่อตั้งโรงเรียนสันติศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2529 เพื่อเด็กมุสลิมในจังหวัดเชียงใหม่จะได้มีโรงเรียนที่มีบรรยากาศของความเป็นมุสลิมอยู่ในเส้นทางของศาสนาและเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กนักเรียนทั่วไป ซึ่งผลการดำเนินงานในทศวรรษแรกได้รับการยอมรับจากทางผู้ปกครองส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่พอมาถึงต้นทศวรรษที่สองคือตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมาจำนวนนักเรียนเริ่มคงที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายหลักคือเด็กนักเรียนมุสลิมในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมาเข้าเรียนโรงเรียนนี้เพียงร้อยละ 30 ของจำนวนเด็กมุสลิมในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริหารและหรือเจตนารมณ์ของโรงเรียน กอปรกับทางโรงเรียนยังประสบปัญหาในเรื่องสถานที่คับแคบ การขาดแคลน งบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ของเด็กยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ไม่มีความสอดคล้องกับศาสนาอิสลาม ส่งผลกระทบต่อภาพรวมทั้งหมดของโรงเรียน (วาทย์ ศรีจันทร์, 2543) ผู้วิจัยในฐานะเป็นมุสลิมคนหนึ่งและในฐานะบัณฑิตศึกษาด้านบริหารการศึกษา จึงเห็นว่ามีทางเลือกหนึ่งที่น่าจะเป็นทางเลือกที่สำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนสันติศึกษาให้ไปสู่การบรรลุถึงเจตนารมณ์

ของตนอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นคือพลังของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองดังพรรณนาของ สุรพล บัวพิมพ์ (2539, หน้า 12) ที่ว่าภาวะผู้นำแนวใหม่ที่จะสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนระบบโรงเรียนได้นั้น คือ การส่งเสริมบทบาทของครูและผู้ปกครองนักเรียน

การส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนเป็นทฤษฎีที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) อันเป็นการบริหารที่สามารถสร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของและสร้างความผูกพันทางจิตใจที่จะส่งผลต่อความต้องการร่วมมือร่วมใจในการทำงาน(ศูนย์ปฏิบัติการโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพในส่วนราชการ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2538, หน้า 21) และเป็นไปตามหลักธรรมชาติความต้องการของมนุษย์ ดังทฤษฎีความต้องการ ของ Maslow (อ้างใน สมยศ นาวิกาน, 2538, หน้า 368) ที่ว่า มนุษย์นั้นมีความต้องการทางสังคม (Social Need) คือต้องการความรักและความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง มนุษย์นั้นต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Need) คือต้องการให้คนเคารพนับถือและยกย่องตน และสอดคล้องกับทฤษฎี Y ของ Douglas McGregor ที่ให้คุณค่าของความเป็นคน (ถวิล เกื้อกุลวงศ์, 2530, หน้า 317) อีกทั้งยังสอดคล้องกับกระแสการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการปฏิรูปของสังคมปัจจุบัน ดังปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เพิ่มมากขึ้น และปรากฏในมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้มีตัวแทนผู้ปกครองเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏในแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 8 ว่าด้วยนโยบายการพัฒนาการศึกษาข้อ 5 ที่จะปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา ให้การศึกษามีอิสระมากขึ้น และกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมไม่ใช่เป็นเพียงกระแสที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเท่านั้น แม้แต่ระดับนานาชาติทั่วโลกก็เกิดขึ้นเช่นกัน ดังปรากฏข้อความในรายงานการประชุมนานาชาติว่าด้วยเรื่องการศึกษาชุมชนแบบยั่งยืนซึ่งจัดโดยธนาคารโลก ตอนที่หนึ่งว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือเสาเอกของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (อ้างใน อมรวิชัย นาครทรรพ, 2539, หน้า 211) การมีส่วนร่วมจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาสถานศึกษาที่น่าสนใจ

จากสภาพปัญหาของโรงเรียนกอปรกับปัญหาทางสังคมที่เชื่อในเรื่องพลังของการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ทุกอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ซึ่งจะเป็นพลังประโยชน์แก่การพัฒนาโรงเรียนสันติศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ได้ ว่ามีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและมีปัญหาข้อเสนอนะมากน้อยเพียงใด โดยมุ่งสอบถามความเห็นในสามด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอนะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2542
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2542 ในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในความหมายของขอบเขต ดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สันติศึกษา ทั้งในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมสนับสนุนและร่วมปฏิบัติในการกำหนด ความต้องการ หรือปัญหา ในการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจในปัญหาของโรงเรียน ในการวางแผน แก้ไขปัญหา ในการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ในการได้รับประโยชน์ และประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ทั้งด้วยตนเอง หรือด้วยการส่งตัวแทน

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ ผู้มีอุปการะคุณ ที่มีส่วนดูแล รับผิดชอบเด็กนักเรียนของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

การจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานหลักสูตรและการเรียน การสอน งานกิจกรรมนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียนสันติศึกษาใช้ประกอบในการพิจารณาพัฒนาการ ดำเนินงานของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสันติศึกษา ในการพิจารณาให้การช่วยเหลือ และร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนสันติศึกษามากยิ่งขึ้น